

ГОЛІНАЧ Л.І.

кандидат економічних наук, доцент

ЗЮБРІЙ Д.О.

студентка

Західноукраїнський національний університет,

м.Тернопіль, Україна

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА «ЗА» І «ПРОТИ»: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ

Тіньовий сектор є невід'ємним елементом будь-якої економічної системи. Він проникає в усі сфери національної економіки і призводить до втрат у державному бюджеті і в цілому для її економіки. Сама тіньова економіка має досить таки давню історію, тому і трактування даного поняття є різне. До прикладу, одні вчені розглядають поняття тіньової економіки як процес. Так, за підходом С.Нікітіна, тіньова економіка – це ринкове виробництво товарів та послуг як заборонених, так і не заборонених законодавством, яке не враховується офіційною статистикою національного продукту і не пов'язане з будь-якими зобов'язаннями зі сплати податків державі. На думку В.Нагребельного, тіньова економіка – це економічна діяльність, пов'язана з незаконним привласненням особою або групою осіб частини створеної вартості або частки майна через різного роду викривлення об'єктивної інформації про рух грошових коштів та матеріальних цінностей. Н.Мушинська, говорила, що тіньова економіка – це діяльність юридичних та фізичних осіб, спрямована на отримання доходів від легальних або нелегальних видів діяльності в грошовому або натуральному виразі, які не враховуються офіційною статистикою. Узагальнюючи усі визначення можна дійти висновку, що тіньова економіка – це певний вид економічної діяльності, який приховується від держави та офіційно не зареєстрований, метою якого є отримання доходу від легальних або нелегальних видів діяльності в грошовому або натуральному вираженні.

Ернандо де Сото в 1989 році надрукував монографію, яка зробила переворот у поглядах, як зарубіжних, так і його вітчизняних дослідників стосовно ролі і значення тіньової економіки для сучасного ринкового господарства. Концепція Ернандо де Сото можна сказати, що окреслила нову парадигму для теорії тіньової економіки в сучасній економічній літературі. Вона ґрунтується на синтезі традиційного й нового інституціоналізму. Її сутність полягає в тому, що тіньову економіку можна розглядати як вияв певних загально інформаційних закономірностей, які проявляються в певному розвитку “народних” форм капіталістичного підприємництва. Причиною цього прояву виступають суперечності між “витратами на виконання закону” і “витратами позалегалності”. Як правило, “витрати позалегалності” набагато менші, тому й вигідніше займатись тіньовою економічною діяльністю. Дуже цікавим є вислів перуанського ученого Ернандо де Сото: «Тіньова економіка є стихійна і творча реакція народу на неспроможність корумпованої держави задовольняти основні потреби зубожілих мас». Ернандо де Сото вважав, що для бізнесу передусім має бути захист їх прав власності.

На даний момент виділяють три види тіньової економіки:

1. Неофіційна економіка – охоплює легальні види діяльності, пов'язані з виробництвом товарів і послуг, які не фіксуються офіційною статистикою;
2. Фіктивна економіка – це діяльність, пов'язана з одержанням обґрунтованих вигід суб'єктами господарювання (хабарництво; шахрайські способи одержання грошей);
3. Підпільна економіка – це заборонені законом види економічної діяльності (незаконне виробництво й збут товарів і послуг; виробництво зброї, наркотиків, контрабанду; діяльність осіб, що не мають юридичного права займатися цим видом діяльності.

Для будь-якої держави тіньова економіка має досить таки негативні наслідки. По-перше, тіньова економіка призводить до деформації податкової системи держави, не забезпечуючи відповідний розмір податкових надходжень в бюджет. Через те, що одні ухиляються від сплати податків, для інших відбувається збільшення податкових відрахувань. Таким чином, дана ситуація сама стимулює збільшення кількості населення, яке вступає в тіньові відносини. По-друге, розвиток тіньового сектору сприяє переходу офіційно працевлаштованих працівників у тіньову сферу. Офіційно працюючим підприємствам стає значно важче знайти кваліфікованих робітників. Відповідно зменшується обсяги податкових надходжень, а також кількість легально виготовленої продукції. Також спостерігається набагато вища ефективність роботи самих підприємств у тіньовому секторі. Як наслідок легально-функціонуючі підприємства мають серйозних конкурентів. Несплата податків призводить до скорочування державного бюджету і деформації його структури. Особливо це відчутно під час кризи, коли охорона законних інтересів і прав усього населення, особливо найменш соціально захищених верств, повинна бути гарантованою. По-третє, тіньова економіка несе за собою негативний вплив на грошово-кредитну систему в державі. А саме, неможливість здійснення контролю і неповні статистичні дані про грошові потоки. Деформація грошово-кредитної системи сприяє зростанню інвестиційних ризиків, стимулює процеси інфляції і в загальному деформує грошово-кредитні відносини. Тіньова економічна активність призводить до деформації інвестиційних процесів, яка проявляється у сповільненні економічного зростання. У тіньовому секторі майже не створюються нові виробництва, оскільки основний зміст тіньової діяльності полягає в отриманні максимального прибутку, значна частина якого вивозиться за кордон. Тіньова економіка призводить до деформації соціальної структури шляхом несправедливого перерозподілу доходів, приватизації державної власності, а також розширення різних ринків нелегального виробництва товарів і послуг.

Щодо позитивних функцій тіньової економіки, то виділяють наступні: створення нових робочих місць, забезпечення їх доходами, заповнює ніші на ринку різних споживчих товарів і послуг, задовольняє попит населення з низькою платоспроможністю. Також тіньова економіка сприяє нагромадженню капіталу, хоча він може бути сумнівного походження, але в майбутньому може відбутись його вкладання в легальний бізнес. Тіньова діяльність полегшує реалізацію нових проектів і формує механізми для підвищення конкурентоспроможності для вітчизняної економіки.

Згідно зі звітом фахівців МВФ, сума тіньових грошей в світі становить від 5 до 7% від загального ВВП всіх країн і продовжує рости. При цьому, за оцінкою експертів Міжнародної асоціації дипломованих сертифікованих бухгалтерів, частка «тіньової» економіки в світі до 2020 року склала 22,1% світового ВВП і має тільки тенденцію зростання. Згідно з останнім дослідженням МВФ, середня частка «тіньової» економіки від ВВП в країнах виглядає так: Україна - 44,8%, Білорусь - 44,5%, Таджикистан - 43,0%, Казахстан - 38,9%, РФ - 38,4 %, Киргизстан - 37,9%. Найнижчі показники зафіксовані в Швейцарії - 7,2%, США - 8,3%, Японії - 10,4%, Нідерландах - 10,8%, КНР - 10,1%, Великобританії - 11,1%, Німеччини - 12,0%, Норвегії - 14,1%, Франції - 14,1%.

Отже, тіньова економіка негативно впливає на національну безпеку та демократичний розвиток держави, на суспільне життя: економіку, політику, управління, соціальну та правову сфери, громадянську свідомість, міжнародні відносини. З іншого боку тіньова економіка породжує легальну економічну діяльність шляхом використання доходів від нелегальної економічної діяльності на придбання товарів і послуг, створених легально, то і ВВП відповідно збільшується. Також вона створює додаткові можливості для зайнятості населення.

Список використаних джерел

1. Баранов С. О. «Тіньова економіка в світі: тенденції та регіональні особливості» // Економіка та держава. - 2014. - № 8. - С. 131-134. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2014_8_33
2. Задворних С.С. «Фінансова політика держави у забезпеченні детінізації економіки України». -2015. -С. 13-18. - Режим доступу: [file:///C:/Users/%D0%94%D1%96%D0%B0%D0%BD%D0%B0/Desktop/dis_zadvorhyh%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%94%D1%96%D0%B0%D0%BD%D0%B0/Desktop/dis_zadvorhyh%20(1).pdf)
3. Клименко С. «Тіньова економіка в Україні: сутність, функції та наслідки» - 2013. -С.241-246. - Режим доступу: [file:///C:/Users/%D0%94%D1%96%D0%B0%D0%BD%D0%B0/Desktop/znpnadu_2012_2_26%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/%D0%94%D1%96%D0%B0%D0%BD%D0%B0/Desktop/znpnadu_2012_2_26%20(2).pdf)
4. Soto, Hernando De. The Other Path: The Invisible Revolution in the Third World. Harpercollins, 1989. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03768358908439480>

ПАНАСЮК В.М.

доктор економічних наук, професор

НИКЕРУЙ М.С.

здобувач другого (магістерського) рівня

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

ОЗНАКИ ПРОЯВУ ПЕРСПЕКТИВ БАНКРУТСТВА ЗА ПОКАЗНИКАМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Складання та подання річної фінансової звітності має певні етапи, які зумовлені тривалістю звітного періоду та складністю роботи. Перш за все, потрібно перевірити повноту відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій, оформлених відповідними документами, та заповнити рахунки; уточнити розподіл витрат і доходів між сусідніми звітними періодами; перевіряти стан розрахунків з боржниками та кредиторами, зокрема розрахунки з податковими та фінансовими органами, за необхідності коригувати його; визначити суму валового доходу та валових витрат та списати відповідні суми на фінансові результати та закрити рахунки; відображають чистий прибуток (збитки) та їх розподіл [3, с. 128].

Провівши дослідження наукових робіт та статей, було встановлено, що серед провідних послідовностей етапів складання та подання фінансової звітності цей процес найбільш повно висвітлюється М. І. Купером. На його думку, весь процес підготовки, перепідготовки та подання фінансової звітності включає 11 етапів, які взаємопов'язані [1, с. 71].

Кожен з етапів повинен проходити строго в певному порядку. Це пов'язано з тим, що на кожному етапі складання звітності працівники бухгалтерії можуть виявляти певні помилки та розбіжності, які в кінцевому підсумку вплинуть на фінансову звітність та можуть призвести до спотворення інформації, що в свою чергу вплине на управління та інші рішення внутрішніх та зовнішніх користувачів. Отже, на кожному з етапів бухгалтер повинен працювати за певним алгоритмом, при якому при виявленні помилок або підозрі в хибності чи спотворенні інформації бухгалтер повинен повернутися на нижчий етап і перевірити ще раз.

Цей алгоритм дозволяє уникнути спотворень у фінансовій звітності та допоможе надати користувачам повну та точну інформацію про фінансовий стан підприємства.